RAZGOVOR NINA OBULJEN KORŽINEK, MINISTRICA KULTURE

Projekt Rijeka EPK ima punu podršku Vlade

Str. » 4. – 6.

ANTO MAČZAN/PIXSELL

Kultura će do kraja mog mandata dobiti jedan posto proračuna

Tih simboličkih jedan posto ostaje cilj do kraja mandata, a kako će se točno kretati i **kako će se povećavati proračun, o tom će premijer i ministar financija izvijestiti kad se postavi okvir**

Maja HRGOVIĆ

U proteklih godinu dana svjedočili smo bizarnom pomaku perspektive u domaćoj politici. Kultura je svedena na žutilo i radikalni populizam, a u sjeni previranja oko ministarstva u Runjaninovoj ulici, simbolički pretvorenog u gladijatorsku arenu, s nezainteresiranom javnošću mimoilazile su se važne gospodarske odluke koje nas se izravno tiču. Nova ministrica kulture Nina Obuljen Koržinek gladijatorskoj ćeareni zapečatiti kapiju. Onaj prethodni rat nije tema kojom se da ostrastiti, a s jednakom averzijom gleda i na desni i na lijevi populizam – oba su u konačnici vrlo slična, počivaju na jeftinom generaliziranju i računaju na emocije, a ne na razum.

Nina Obuljen bila je devedesetih desna ruka Bože Biškupića, kojeg kulturna javnost danas priznaje kao najboljeg ministra kulture kojeg smo imali. (Teško je reći govori li to više o podbacajima njegovih nasljednika ili o njegovim uspjesima.) U ovome razgovoru što smo ga vodili u njezinom novom uredu u Runjaninovoj ulici, u kojemu su na zidovima još uvijek slike po izboru njezina prethodnika Zlatka Hasanbegovića, nova ministrica ne daje zvučna obećanja, niti se razbacuje velikim riječima. U reforme za kojima osiromašeni sektor žudi krenut će promišljeno i oprezno, uvažavajući struku. Neka rješenja, ipak, stići će brzo: najvažnije je ono koje se tiče isplata potpora za kulturne programe, a koje su dosad dolazile nakon frustrirajućeg višemjesečnog kašnjenja.

Na samom početku vašeg mandata kulturu je dočekao prijedlog o povećanju minimalne stope PDV-a, što će izravno utjecati na ionako nezavidan položaj knjige. Smije li knjiga biti opterećena većim PDV-om?

– Što se tiče PDV-a na knjigu, sigurno je kako će ostati u kategoriji najniže stope. O detaljima porezne reforme u sljedećim danima još će se raspravljati, a Ministarstvo financija će prezentirati sve izračune. Najvažnije je da knjiga ostane na najnižoj stopi koju će propisati zakon. U Ministarstvu kulture žurno ćemo pristupiti planiranju novih mjera za potporu knjizi i nakladništvu uključujući različite oblike potpora za proizvodnju i distribuciju.

Osjećaj strahopoštovanja

Toplo ste prihvaćeni od kulturne javnosti, skoro kao što je bila na početku Andrea Zlatar; bila je osoba iz struke u koju su ljudi vjerovali. Mnogima koji su je toplo dočekali to se obilo o glavu. Jesu li vam ovo visoka očekivanja pritisak?

– To je velika odgovornost, u prvom redu. Oni koji me poznaju, poznaju me po onome što sam u Ministarstvu kulture radila, iako nikad nisam bila previše prisutna u medijima. Područje mog stručnog djelovanja uglavnom su međunarodni odnosi, mnogo sam više radila na međunarodnim projektima nego u samoj Hrvatskoj. Želim vjerovati da su me ljudi tako dočekali zato što znaju kako sam radila u Ministarstvu dok sam bila državna tajnica. Tako namjeravam raditi i dalje, u prvom redu otvoreno, saslušati sve one koji imaju svoje probleme, vizije, biti otvorena, jer kulturom se ne upravlja kao nekim drugim područjima, odozgo prema dolje. Ministar kulture samo stvara uvjete. Ako nema ljudi, umjetnika, kreativaca koji će taj prostor ispuniti, vi ste ništa. Možete biti dobar ili loš administrator, ali rezultata nema. U tom smislu osjećam strahopoštovanje prema ovom poslu, veliku odgovornost prema očekivanjima, i u tom ću duhu raditi.

S kolikom ste spremnošću prihvatili položaj ministrice, s obzirom na to da ste prije manje od šest mjeseci izjavili kako ipak čelno mjesto Ministarstva mora pripasti političaru, a ne stručnoj osobi?

– Ja sam ovu odgovornost prihvatila u prvom redu zato što vjerujem da politika koju donosi predsjednik Vlade Andrej Plenković otvara nove perspektive razvoja u Hrvatskoj. Sve vrijednosti promoviране tijekom kampanje vrijednosti su u kojima se prepoznajem. Zato mi je velika čast da me pozvao da budem dijelom njegovog tima. Očito je procijenio da u području kulture zajedno možemo ostvariti pozitivne promaje najavljene u kampanji i Programu Vlade. To su pitanja društvene solidarnosti i onih aspekata poticanja europske kulture dijaloga, međusobnog prihvaćanja i poštovanja, tolerancije, odmicanja od retorike kolju, nažalost, najbolje simbolizira izjava bivšeg premijera Milanovića »mi ili oni«. Ja se u takvom sustavu vrijednosti, ni u takvoj retorici, ne prepoznajem, baš naprotiv. Predsjednik Vlade Plenković je jasno istaknuo kako ćemo biti vlada svih hrvatskih građana.

Tko su onda stručne osobe kojima biste se kao ministrica sada htjeli okružiti?

– Sljedeći tjedan ćemo početi, vjerojatno, s prvim imenovanjima dužnosnika. Trudit ću se pozvati osobe koje imaju iskustva, bilo u radu u Ministarstvu, bilo u području kulture i medija, čiji je aktivan rad i sudjelovanje u određenim projektima prepoznat. Oko mene će biti ljudi koji imaju iskustvo i znanje i koji će moći pratiti moj ritam jer oni koji su radili sa mnom znaju da su moji radni kapaciteti prilično veliki.

Teško u izdavaštvu

S obzirom da godinama sustavno pratite kulturu, vjerojatno ste već mapirali neuralgične točke na kojima treba prioritetno raditi. Koji su prvi konkretni potezi?

– Istaknula bih izdavaštvo, nakladništvo, općenito politiku prema knjizi. Mi smo u mandatu do 2011. donijeli niz pojedinačnih mjera: o jedinstvenoj cijeni knjige, o potporama autorima, piscima, potpore programima knjižara, uveli smo pravo javne posudbe... Međutim, sve je to trebalo biti dijelom kompletne, zaokružene politike prema knjizi i to je ono što ću pokušati hitno revitalizirati. Izdavači jako teško preživljavaju, ovise o državnoj potpori, a knjigu je uopće jako teško nabaviti izvan velikih središta. Još od devedesetih ponavljamo da je knjižarska mreža devastirana u ratu te da se nakon toga nije uspjela obnoviti.

Drugo važno pitanje koje ulazi u nekoliko područja jest pitanje kulturnih institucija. Mislim da bi bio velik uspjeh ako bih na kraju mandata mogla reći da se institucijama u većoj mjeri omogućilo značajnije programsko financiranje i da ravnatelji institucija u kulturi, od kazališta do muzeja, imaju veći utjecaj na financijsku, kadrovsku i, naravno, programsku politiku svojih ustanova. U području kulturne baštine i arhiva riječ je o vrlo kompleksnim sustavima i službama, posebno sustavu konzervatorskih odjela putem kojih Ministarstvo kulture izravno utječe na živote ljudi, na poticanje gospodarstva, na investicije. U konzervatorsko-restauratorskom sustavu postoji velik manjak ljudi, a poslova je sve više. Godine 2011. donijeli smo Strategiju očuvanja, zaštite i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine koju prethodna administracija uopće nije implementirala. Razgovarala sam već s nadležnim pomoćnikom Davorom Trupkovićem, išli bismo žurno u izradu akcijskog plana i započeli s provedbom strategije, koja je vrlo dobar dokument. U skladu s onim što je prioritet i u europskim državama, moramo poticati projekte koji se bave sudjelovanjem građana u kulturi, od najmlađih do najstarijih. Tu je puno kriterija, puno prepreka koje se pojavljuju, od teškog materijalnog stanja naših građana pa do pitanja dostupnosti kulturnih sadržaja u manjim sredinama, odnosno činjenice da se većina sadržaja događa u velikim središtima, dok je u manjim sredinama kultura uglavnom vezana za sezonu. Tu čemo trebati intenzivnije djelovati. Prije tri godine radili smo u Institutu za razvoj i međunarodne odnose istraživanje i identificirali jako puno primjera dobre prakse vezano na sudjelovanje u svim područjima u kulturi – u muzejima, knjižnicama, kazalištima... Imate, dakle, puno inovativnih, dobrih projekata, ali takvi se projekti ne prepoznaju i financirani su gotovo isključivo vlastitim sredstvima ustanova. U prošlom mandatu bio je pokrenut pilot-projekt »Ruksak pun kulture«, to je projekt koji postoji u mnogim državama, isto tako i strategija poticanja čitanja.

Nacionalna strategija poticanja čitanja je, po svemu sudeći, fatalno zapela.

– U okviru Mjeseca hrvatske knjige u Koprivnici raspravljat će se o toj strategiji, bit će ondje i predstavnici Ministarstva. Ta je strategija nužni dio objedinjene politike prema knjizi i zahtijeva intenzivan rad, imajući na umu suradnju s obrazovnim sustavom, jer se s čitanjem započinje od najranijih dana.

Otvoriti arhive

Spomenuli ste i arhive. Ministru Hasanbegoviću arhivi su biti vrlo bitni; dijelite li njegovu strategiju prema arhivima?

– Moje prvo službeno sudjelovanje na nekom skupu u ovom mandatu bilo je u srijedu na Plitvicama, na godišnjem savjetovanju arhivista i ondje sam vrlo jasno rekla da vidim četiri prioriteta u arhivskoj djelatnosti. Trebat će donijeti novi zakon kako bi se razriješile neke poteškoće u funkcioniranju, ali u prvom redu kako bi se zakonski uredila pohrana i prikupljanje građe u novim okolnostima digitalnog vremena, novih tehnologija, novih pristupa arhivskoj struci. Drugo je pitanje rješavanje infrastrukturnih problema arhiva i arhivskih spremišta, to nije samo pitanje čuvanja baštine, nego istovremeno pitanje njezine dostupnosti; gradani imaju potrebu za arhivskom gradom, recimo kad rješavaju imovinsko-pravne odnose, i u tom su smislu arhivi kulturne institucije od izuzetnog značenja za svakoga gradanina. Treći se sklop odnosi na pitanje pristupa prikupljanju građe, strožih kriterija o tome što se prikuplja u arhivima. Jednostavno, stalno raste obujam građe koja se prikupla, tu treba poslušati arhivsku struku i vidjeti kako možda postaviti drugačije propise i restriktivniji pristup onomu što ulazi u sustav državnih arhiva. Četvrto je ono što je bitno za sva područja javne djelatnosti – ulaganje u mlade ljude i u stručno usavršavanje, kako bi se pratili i novi trendovi i nove tehnologije i sve ono što toj struci donosi napredak.

Koji je vaš stav o zapečaćenim arhivama o bivšem sistemu?

– Tu sam apsolutno suglasna sa stavovima onih koji zastupaju tezu da je potpuno neprihvatljivo da u više od dvadeset godina nakon što je Hrvatska postala neovisna i demokratska država postoje ograničenja u dostupnosti građe. Apsolutno se slažem da treba omogućiti, u prvom redu povjesničarima, ali i članovima obitelji onih koji su stradali u prošlom sustavu, a koji možda nikad nisu uspjeli doći do podataka, da dobiju te podatke i da se taj dio povijesti, ne politički i politikantski, nego znanstveno i putem povijesnih istraživanja analizira. Na skupu arhivista na Plitvicama upravo se o tome govorilo. Tema su bili arhivi u kontekstu Domovinskog rata. Dr. Ante Nazor održao je uvodno izlaganje o važnosti dostupnosti svih izvora, o potrebi etičnosti i profesionalnosti kad se ti izvori predstavljaju javnosti na uvid.

Hrvatska je već godinama rekorder unutar EU-a: iz državnog proračuna izdvajamo za kulturu samo 0,5 posto, manje nego bilo koja druga zemlja članica. Ministrica Andrea Zlatar Violić izgubila je povjerenje kulturne javnosti kad je pristala da taj udio padne na 0,47 posto. Na kolikom ćete postotku za kulturu u novom proračunu vi inzistirati?

– Taj jedan posto – to je neki simbolički idealni udio, ali treba napomenuti da se udio kulture u državnom proračunu prvi put spustio ispod jedan posto u trenutku kad su mirovinski i socijalni fondovi postali dijelom državnog proračuna. Ovisi, dakle, o tome kakva je struktura državnog proračuna o pojedinim zemljama. Osim toga, u Hrvatskoj Ministarstvo kulture sudjeluje s nešto manje od 30 posto u ukupnom javnom financiranju, ostalo je udio gradova, posebno Grada Zagreba. A oni iz svojih gradskih proračuna izdvajaju puno više od jedan posto. Iako se uobičajeno tvrdi da smo jako centralizirani, u devedesetima je decentralizirano financiranje ustanova, ono je prešlo na gradove i u jednom manjem dijelu na županije. Tako da sve to treba staviti u kontekst.

Znači, ne možete dati jamstvo građanima da nećete pristati da kultura dobije manje od 1 posto državnog proračuna?

– Tih simboličkih jedan posto ostaje cilj do kraja mandata, a kako će se točno kretati i kako će se povećavati proračun, o tom će premijer i ministar financija izvijestiti kad se postavi cjeloviti okvir. Iduća će godina biti jako teška za Hrvatsku, to javnost zna, i ne možemo očekivati neke velike iskorake, ali nekih će povećanja biti već u siječnju.

Manjkavosti budžeta za kulturu mogu se amortizirati boljom raspodjelom postojećih sredstava. Koja područja umjetnosti i kulture zaslužuju veću financijsku podršku Ministarstva?

– Vijeća su već počela raditi i jako dobro rade. Sad sam u situaciji da moram odlučiti između dvije opcije. Prva je da odmah radikalno udemo u izmjene procedura, što bi podrazumijevalo kašnjenje financiranja. Druga je da pokušamo što prije donijeti odluke za sljedeću godinu i uspostaviti ono na čemu ću ja inzistirati, a to je da u prvim danima siječnja svi znaju kojim novcima od Ministarstva kulture raspolažu. Odlučit ću se za ovo drugo. Mislim da je najvažnije da vratimo stabilnost, da oni koji upravljaju projektima, ustanovama, udrugama točno znaju kojim proračunom raspolažu što se tiče Ministarstva kulture. Takvim ranim odlukama – zapravo ne ranim, nego odlukama koje stižu na vrijeme! – potaknut ćemo gradove i županije da i oni na vrijeme reagiraju. Do raspisivanja sljedeće pozива, koji će biti u svibnju ili lipnju, napraviti ćemo te neke promjene unutar proračunskog okvira Ministarstva. Plan je da se »razbiju« velike lisnice u kojima se jednako pronalazi projekt od par tisuća kuna i neki veliki festival s milijun ili dva. Umjesto toga segmentirat ćemo jasnije, prema prioritetima i prema strateškom planu Ministarstva, tipske potpore i određeni okvirne razine financiranja, što će olakšati i vijećima donošenje odluka. Radit ćemo, sigurno, na boljem definiranju kriterija. Voljela bih da cijeli sustav financiranja podignemo na viši razinu u smislu što veće transparentnosti i evaluacije rezultata. To će nam onda, godinu za godinom, pokazivati postižemo li ciljeve koje smo postavili.

Neugodne stvari

Kakav je vaš odnos prema vašem prethodniku Zlatku Hasanbegoviću? Pitam ovo i zbog aktualnog zahtjeva grupe kulturnjaka » nastavak na str. 6.

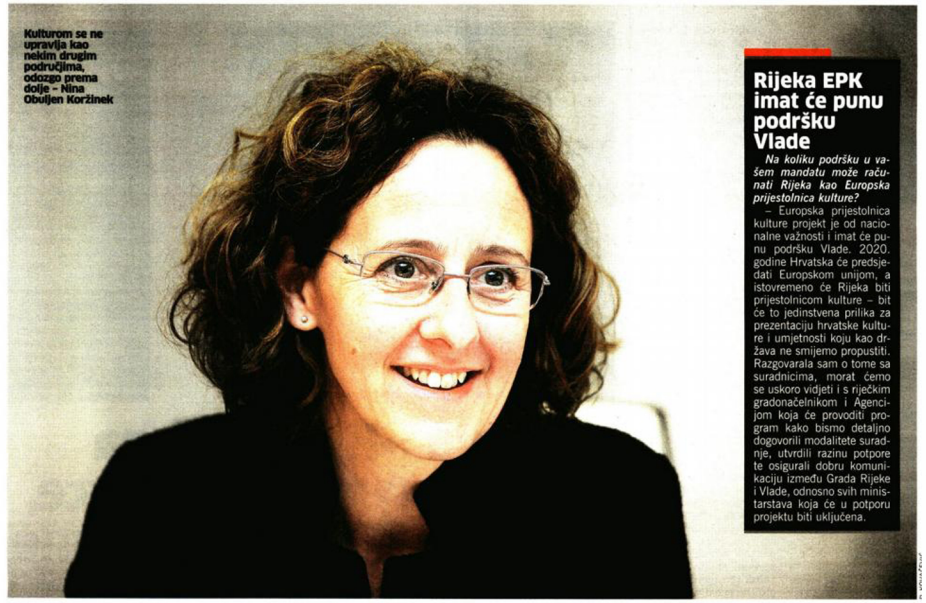

Kulturom se ne upravlja kao nekim drugim područjima, odozgo prema dolje – Nina Obuljen Koržinek

Rijeka EPK imat će punu podršku Vlade

Na koliku podršku u vašem mandatu može računati Rijeka kao Europska prijestolnica kulture?

– Europska prijestolnica kulture projekt je od nacionalne važnosti i imat će punu podršku Vlade. 2020. godine Hrvatska će predsjedati Europskom unijom, a istovremeno će Rijeka biti prijestolnicom kulture – bit će to jedinstvena prilika za prezentaciju hrvatske kulture i umjetnosti koju kao država ne smijemo propustiti. Razgovarala sam o tome sa suradnicima, morat ćemo se uskoro vidjeti i s riječkim gradonačelnikom i Agencijom koja će provoditi program kako bismo detaljno dogovorili modalitete suradnje, utvrdili razinu potpore te osigurali dobru komunikaciju između Grada Rijeke i Vlade, odnosno svih ministarstava koja će u potporu projektu biti uključena.

Prednost portalima koji se bave kulturom, obrazovanjem, ekologijom, manjinama...

Bili ste jedna od rijetkih koji se nisu dali uplesti u strasti oko ukidanja povjerenstva za neprofitne medije, koje je proračunski novac dijelilo ideološkim srodnicima, medijima s lijevog spektra?

– Mislim da racionalna medijska politika mora voditi računa o sva tri segmenta medijske politike: i o javnim i o komercijalnim medijima, kao i o trećem medijskom sektoru. Kad je sustav potpore neprofitnim medijima pokrenut, u javnosti sam se vrlo jasno tomu suprotstavila jer mislim da je stvoren neprirodan sukob između takozvanih komercijalnih i takozvanih neprofitnih medija, pri čemu su neprofitni definirani kao oni koji su osnovani kao nevladine organizacije. To po meni nije dovoljno za klasifikaciju neke djelatnosti. Mislim da građane u prvom redu zanima usluga koju određeni medij pruža. Komercijalni izdavači knjiga su dionička društva pa unatoč tomu nitko od njih ne profitira, niti ih smatramo nekakvim profitnim tvrtkama, dapače. Zašto bi bilo drugačije s medijima? Treći medijski sektor ili mediji zajednice – postoji puno naziva – poticu se u Europi, u mnogim državama, mislim da i u okviru naše medijske politike njima treba dati prostor, ali u prvom redu ondje gdje nude javni sadržaj. Ja bih uvijek dala prednost portalima koji se bave kulturom, obrazovanjem, ekološkim temama, zaštitom manjina. Mislim da je ovaj sustav bio izrazito ideološki obojen zbog afiniteta osoba koje su sjedile u ukinutom povjerenstvu i da je zato hvalevrijedna ideja o podršci nezavisnim medijima kontaminirana od onih koji su je pokrenuli. Meni je bilo neshvatljivo da neki vrlo čitani portali za kulturu nisu mogli biti financirani iz Ministarstva kulture, uz obrazloženje da se ne bave političkim temama.

Zakon o HRT-u je promijenjen vrlo brzopleto i vrlo nedemokratski

PDV na knjigu će sigurno ostati u kategoriji najniže stope

» nastavak sa str. 4. i 5.

Ako nema ljudi, umjetnika, kreativaca koji će taj prostor ispuniti, vi ste ništa. Možete biti dobar ili loš administrator, ali rezultata nema

ka da svoj rad započnete anuliranjem njegovih odluka.

– Ne mislim ni o jednom prethodniku da je sve bilo idealno ili da je sve bilo loše, ali bit ću stvarno usmjerena prema naprijed i ne mislim da se trebam prema bilo čemu određivati, prema bilo kojem od svojih prethodnika. Održani su izbori, Vlada koja je sada uspostavljena definirala je jasne programe, a ja ću svo znanje i iskustvo koje imam upregnuti u to da, gledajući prema naprijed, pokušam realizirati ciljeve koje smo si zadali. Mislim da nije bilo korektno dočekati ministra Hasanbegovića na način na koji ga se dočekalo, pogotovo zato što su mnogi ljudi spremno prešutjeli neke vrlo, vrlo neugodne stvari koje su se dogadale u mandatu njegovih prethodnika. Medutim, ja neću gledati unatrag, gledat ću naprijed i raditi onako kako mislim da treba raditi.

Ipak, još samo jedan detalj o ministru. Posljednjeg radnog dana njegova mandata objavljeni su negativni rezultati upravnog nadzora nad vodećim kulturnim institucijama, među kojima su HNK u Zagrebu i Rijeci. Svi prozvani oštro su se pobunili.

– Čim sam došla u Ministarstvo, zatražila sam mišljenje pravne službe vezano uz tu objavu. To je jedna neuobičajena praksa, to se dosad nije radilo. Ministar je sam rekao da je procijenio da je interes javnosti u ovom slučaju važniji od prakse, ali i propisa koji su tom objavom prekršeni. Ja tako ne mislim, to sam rekla i prvi dan u Saboru kad su mi postavili neka pitanja. Smatram da se svi problemi, svi neporazumi, rješavaju u uredima, za stolom, u formi predviđenoj za to. Nikad nije dobro putem medija pokušati riješiti probleme koje nismo uspjeli riješiti unutar institucija. Svačije ću mišljenje saslušati. A smatra li bilo kho da postoje nezakonitosti ili nepravilnosti u radu instituija, to treba prijaviti nadležnim institucijama. Ja sam tako radila, a radit ću i dalje.

Gorljivu vam je podršku dao nekadašnji ministar kulture Božo Biškupić, kojeg kulturna javnost, neovisno o političkim podjelama, prepoznaje kao najboljeg ministra kulture. Što ste, radeći uz njega, naučili o ovome poslu?

– Tko god dođe na ovu poziciju, želi napraviti nešto dobro. Mi smo imali do 2012. izmjenu ministara koji su iskazivali dosta veliko poštovanje prema prethodnicima i koji su stavljali u fokus kontinuitet. Taj se kontinuitet, nažalost, prekinuo 2012., unatoč velikim očekivanjima. U prvoj godini mandata Kukuriku koalicije došlo je do izrazito velikog broja političkih imenovanja iz redova stranke ministrice, a to je nešto što je jako loše. Ako želimo graditi demokratsko društvo, moramo poštovati institucije, a ako poštujemo institucije, moramo poštovati proceduru. Prirodno je prihvatiti i poštovati neke prioritete, demokršćanske ili socijaldemokratske, zato i imamo stranke i izbore. Ali to bazično poštovanje prema institucijama, prema struci, stručnosti, kulturi – to je nešto što ne bi smjelo dolaziti u pitanje, neovisno o tome koja je politička opcija na vlasti. Ja sam to naučila radeći kod ministra Biškupića, on je bio takva osoba, on je bio takav ministar. Trudit ću se u svom radu i ja biti takva. I upravo u prvom dromatram kroz ono što su svojim profesionalnim djelovanjem dali našem društvu i hrvatskoj kulturi.

HRT je još jedno neuralgično područje s kojim imate puno iskustva. Kako ćete se odrediti prema upravljačkim problemima HRT-a?

– Medijskom politikom bavila sam se od 2008. do 2012. godine, bila sam voditeljica radne skupine za područje informacijskih društvenih medija, vodila sam izradu Zakona o HRT-u koji je donesen konsenzusom svih političkih stranaka. Nažalost, 2012. taj je Zakon promijenjen vrlo brzopleto i vrlo nedemokratski. Tada smo došli u situaciju da satborska većina može samostalno imenovati ravnatelja. Ja sam u to vrijeme postala članicom, pa onda i predsjednicom Programskog vijeća, i uvijek sam vrlo kritički nastupala prema tome. Danas je zbog tog problematičnog Zakona ponovno nastupila kriza upravljanja, a rješiti je treba žurno i to imenovanjem v. d. ravnatelja, a nakon toga žurno raspisati natječaj – to se neće moći napraviti po novom zakonu, nego po postojećem, kako bi se HTV-u mogla dati potrebna stabilnost i omogućiti restrukturiranje. Sigurno će se ići u donošenje novog zakona ili barem izmjene i dopune kojima bi se ovaj nedemokratski Zakon približio prijašnjim višim demokratskim standardima.